

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomiteen
Møte mandag den 24 februar 1947 kl. 18.

Formann: Terje Wold.

Til stede var komiteens medlemmer unntagen Trædal, dessuten utenriksministeren, statsministeren og embetsmenn fra Utenriksdepartementet.

Formannen: Jeg har, siden vi hadde vårt siste møte, foretatt en del endringer i innstillingen, og det endrede forslag er delt rundt. Jeg kan bare, når det gjelder den faktiske fremstilling, si at i det sist trykte oppsett inneholder 1ste, 2nen, 3dje spalte og 1ste avsnitt på fjerde spalte den rent historiske, faktiske fremstilling av saken, og der er i virkeligheten nesten ingen endringer. Der er bare noen mindre rettelser nærmest av redaksjonell art.

I 1ste spalte stod det tidligere:

«Komiteen skal bemerke:

Før borgerkrigen i Spania, som brøt ut i 1936, hadde Norge normal forbindelse med Spania.»

Det er nå endret til:

«Før borgerkrigen i Spania, som brøt ut i 1936, hadde Norge vanlig tradisjonell forbindelse med Spania.»

Men kanskje «vanlig og tradisjonell» er bedre.

Dernest blir det en endring i 2nen spalte, 3dje avsnitt. Der står det: «Regjeringen har senere i forholdet til Spania handlet i samsvar med Stortingets behandling av saken og det nevnte vedtak.» Det skal gå ut. Det må være en misforståelse av dem som har skrevet det, at det er kommet med. Forklaringen til at det skal gå ut, er at det ikke er nødvendig at det står. Det sier seg selv.

Videre stod det tidligere på siste side, øverst:

«Under sakens behandling i utenrikskomiteen har utenriksministeren meddelt at den spanske regjering i forbindelse med spørsmålet om handelsforbindelsen og skipsfarten også har reist krav om å sende en spansk chargé d'affaires til Oslo. Dette siste krav har også tidligere gjentagne ganger etter frigjøringen vært fremsatt fra spansk side.»

Dette punkt kommer nå til å lyde:

«Under sakens behandling i komiteen har utenriksministeren meddelt at den spanske regjering i forbindelse med spørsmålet om handelsforbindelsen og skipsfarten igjen har ytret ønske om å sende en spansk chargé d'affaires til Oslo.» Man har funnet at uttrykket «ønske» er mer ønskelig i denne forbindelse enn «krav».

Den neste del av innstillingen tror jeg det er best at jeg refererer. Der er det altså at endringene er foretatt. Den lyder nå slik:

«Komiteen er enig med utenriksministeren i at våre eksportnæringer i dag kan finne avsetning på andre markeder

for de varer som tidligere normalt har gått til Spania, men holder vi oss borte fra det spanske marked i lengere tid, kan det være fare for at det kan gå helt tapt.»

Det er altså som man ser, det samme innhold som tidligere, men der er strøket den setning hvor det stod at en stans i varebyttet med Spania i den foreliggende situasjon kanskje ikke betyr så meget for norsk næringsliv. Det har man latt gå ut. Det er i grunnen så vidt jeg kan skjønne, ikke noen egentlig endring av selve innholdet.

Videre lyder innstillingen:

«Vår skipsfart på Spania er også betydelig.» Der stod det tidligere: «Vår skipsfart på Spania er også meget stor.». I stedet for «meget stor» har man vært mere moderat og satt inn ordet «betydelig».

Videre heter det: «Dersom norske skip nektes anløp av spanske havner, vil dette kunne medføre skadevirkninger for norske skipsfartsinteresser.» Det vil kunne medføre «betydelige skadevirkninger for norske skipsfartsinteresser», het det tidligere. «Betydelige» er strøket.

Videre heter det i innstillingen:

«Det følger av det som er anført foran at vi står i en særstilling handelspolitisk i forhold til de medlemsstater innen FN som vi nærmest kan sammenlignes med. Det er også klart at våre økonomiske interesser i det lange løp lider herunder. Mens andre medlemsstater etter krigens avslutning ikke bare opprettholder normal handelsforbindelse men også utvider handelssamkvemmet med Spania til dels på områder som tidligere tradisjonelt har vært opptatt av norsk handel, har Norge etterhvert innskrenket samhandelen.» Det er som tidligere. Videre heter det:

«I dag er den faktiske situasjon den at både hvor det gjelder våre eksportinteresser og hvor det gjelder skipsfarten, kan våre konkurrenter, uten at det går imot noe vedtak i De Forente Nasjoner - overta norske markeder og ta plassen etter norsk skipsfart. Med andre ord, man må regne med muligheten av langtreckende skadevirkninger for hele vårt næringsliv og vår gjenreisingspolitikk.» Det er som tidligere. Så heter det videre:

«Komiteen er av den oppfatning at et handelspolitisk brudd med Spania fra Norges side i dag, som ikke er et ledd i en felles internasjonal aksjon, ikke har noen hensikt. Det vil neppe kunne ha noen virkning til fremme av demokratiet i Spania.» Det er også som tidligere.

«Det har vært den norske hovedlinje i forholdet til Spania at vi må opptre innenfor rammen av de FN's vedtak. Det er komiteen enig i. Den ser heri det nødvendige direktiv for Regjeringen, hvis sak det må bli til enhver tid og så raskt som forholdene tillater det i nøye kontakt med Stortinget å iverksette de nødvendige skritt til varetakelsen av Norges interesser.»

Der er det som man vil se en endring i selve redaksjonen, men innholdet skulle være det samme. Det

avsnittet gir uttrykk for en fullmakt for Regjeringen til å iverksette de nødvendige skritt i denne sak i nøye kontakt med Stortinget.

Sundt: «I nøye kontakt med Stortinget» skal vel innrammes av to kommaer.

Utheim: Ja, det er mange korrekturfeil her, ser jeg. Men det får jo andre rette.

Formannen: Ja, «i nøye kontakt med Stortinget» må vi ha mellom to kommaer.

Monsen: Etter de alminnelige regler for tegnsetting nå behøves det ikke.

Formannen: Og så kommer vi til konklusjonen - den tidligere konklusjon er endret, så den kort og godt kommer til å lyde: «Sakens dokumenter vedlegges protokollen.»

Og dermed er jo ingen realitetsforandring tilsiktet fra det tidligere forslag, idet der ligger en godkjenning i de premissene, som inneholder en fullmakt for Regjeringen til å ta de skritt som Regjeringen anser nødvendige til enhver tid.

Noe mer tror jeg ikke det er nødvendig for meg å si til forklaring av dette nye forslag. Jeg skal høre om det er noen som ønsker å uttale seg. - Jeg går ut fra at der hvor det står «komiteen», må det forandres til «komiteens flertall», hvis det er så at hr. Strand Johansen opprettholder sin dissens. Da får vi til slutt si: «Komiteens mindretall, Strand Johansen» - i tilfelle han ikke er enig i den foranstående innstilling - «har framlagt sådant forslag:» - Det er vel det vanlige at man gjør det på den måten.

Utenriksminister Lange: Det er bare en detalj, for at vi skal være helt sikre på den rent faktiske historiske fremstilling, at vi har våre ord absolutt i behold. I første spalte, 4. avsnitt, nede i avsnittet, som begynner med: «Da Norge selv kom inn i krigen», står det: «Norge opprettholdt under krigen sin diplomatiske forbindelse med Spania» o.s.v. «Den spanske regjering» - så kommer det: «har ved flere leiligheter under krigen ønsket å bryte» o.s.v. Det er vel ikke absolutt korrekt. Formelt er det kommet til uttrykk én gang så vidt jeg vet, så det er bedre å si: «Den spanske regjering har under krigen ønsket å bryte» o.s.v.

Formannen: Det har jeg ikke noe å bemerke til. Det har vært konferert med Utenriksdepartementet.

Utenriksminister Lange: Ja, det er Utenriksdepartementet som nå korrigerer.

Så var det en annen rent redaksjonell ting i det siste avsnittet på siste side. Jeg mener det må hete: «Det har vært den norske hovedlinje i forholdet til Spania» - hvis vi skal bruke den form - «at vi må opptre innenfor rammen av de Forente Nasjoners vedtak» og ikke «av de FN's vedtak», som det står.

Formannen: Jeg er enig i det, det er bare en lapsus.

Jeg hadde altså tenkt hvis denne innstilling nå får tilslutning, at vi kunne la den gå i trykken i kveld og da behandle saken i Stortinget på torsdag. Og hvis det blir et flertall her, hvis det ikke blir enighet, vil jeg rette «komiteen» til «Komiteens flertall» og så tilføye: «Komiteens mindretall, Strand Johansen, kan ikke slutte seg til flertallets innstilling, og vil uttale», - og så kommer hr. Strand Johansens forslag og deretter vår konklusjon sålydende:

«I henhold til det som er anført, innstiller komiteen: Sakens dokumenter vedlegges protokollen.»

Jeg vet ikke om noen nå ønsker å uttale seg ytterligere.

Strand Johansen: Sist vi behandlet dette spørsmålet, var det de borgerlige representanter som var forbauset over den innstilling som da forelå. Nå tror jeg nok at det er min tur til å erklære min forbauselse over den innstilling som foreligger, og jeg tror jeg må ha rett til å spørre: Hva er Regjeringens egentlige standpunkt i denne sak? Og jeg tror Stortinget også vil spørre Regjeringen: Hva er dens standpunkt? Vil den slutte handelsoverenskomst med Franco-regjeringen, eller vil den ikke slutte handelsoverenskomst? Vil Regjeringen motta en chargé d'affaires eller vil den det ikke? Sist ba Regjeringen om en fullmakt til å opptre i dette spørsmål. Nå vedlegges sakens dokumenter protokollen, dog sier formannen at i siste avsnitt i premissene for denne konklusjon står det at Regjeringen får den fullmakten den ba om sist.

Jeg vil ikke i dag gå inn på sakens realitet, den har vi behandlet før her i komiteen, men jeg synes det er noe merkelig at f.eks. dette spørsmålet om chargé d'affaires, om hvilket spørsmål det sist ble fortalt oss fra utenriksministeren at det var sterkt koblet sammen med kravet om handelsavtale, nå er redusert til at man har ytret ønske om en chargé d'affaires. I denne forbindelse vil jeg sette fingeren på at formannen sa at det var ønskelig at man brukte den formuleringen.

Formannen: Får jeg lov å si, jeg tror det er mere diplomatisk, om man vil.

Strand Johansen: Overfor hvem?

Formannen: I et dokument fra utenrikskomiteen, som er offentlig og vedkommer vårt forhold til andre stater.

Strand Johansen: Vel. Det er nettopp det at det er mere diplomatisk som gjør at man bruker den form, og jeg tror at jeg her kan si at jeg tror diplomatiet ikke her er myntet på Franco-regjeringen, men mer på de indre forhold i vårt eget land.

Jeg hadde i den forbindelse lyst til å spørre Regjeringen om den i noen form har gitt noe som helst muntlig tilsagn til Franco-regjeringen om å bringe denne sak i orden i den retning som Franco har krevet.

Jeg opprettholder mitt forslag, jeg har endret det noe, men innholdet er det samme. Jeg skal få lese opp mitt særvotum med konklusjon:

«Komiteens medlem, Strand Johansen, kan ikke slutte seg til flertallets innstilling, og vil uttale:

Stortinget er gjennom Utenriksministerens redegjøring gjort kjent med de repressalier som Franco-regjeringen har bebudet overfor Norge.

Stortingets standpunkt i denne sak må være:

Stortinget holder fast ved sin uttalelse av 6 mars 1946 i Spania-spørsmålet.

Stortinget deler det syn på Franco-regimet som Utenriksministeren og den norske delegasjon ga uttrykk for under FN's behandling av det spanske spørsmål i New York.

Stortinget viser til Generalforsamlingens vedtak av 12 desember 1946 om «Forholdet mellom medlemmene av De Forente Nasjoner og Spania».

Stortinget ser i Franco-regjeringens bebudede repressalier mot Norge - sammenholdt med den spanske fascistiske presses utfall mot Norge, mot andre medlemsstater av de Forente Nasjoner og mot selve de Forente Nasjoners organisasjon - ikke en isolert handling rettet mot Norge alene, men ser i disse trusler en del av et alminnelig framstøt fra de spanske fascistene mot ånden og bokstaven i de Forente Nasjoners vedtak i San Francisco, Potsdam, London og New York - vedtak som Norge for sin del har søkt å etterleve.

Stortinget er av den oppfatning at Franco-regimets fortsatte kontroll over Spania hindrer opprettholdelsen av normale forbindelser mellom vennligsinnede nasjoner, forgifter de internasjonale forhold og bringer det internasjonale varebytte i fredens tjeneste i fare.

Under henvisning til ovenstående fremsettes følgende forslag til

vedtak:

«Idet Stortinget viser til sin beslutning av 6 mars 1946, og idet det gir Utenriksministerens og den norske delegasjons opptreden på FN's Generalforsamling sin tilslutning, henstiller Stortinget til Regjeringen å rapportere saka inn for de Forente Nasjoners

generalsekretær med anmodning om at de Forente Nasjoners forhold til Franco-regimet i Spania under henvisning til Generalforsamlingens vedtak av 12 desember 1946 hurtigst mulig blir tatt opp til behandling av Sikkerhetsrådet.»»

Jeg har her i min konklusjon vist til Stortingets beslutning av 6 mars 1946, og jeg mener at det er nødvendig igjen i vedtaks form å minne om den. Jeg har vist til utenriksministerens og den norske delegasjons opptreden på FN's generalforsamling og foreslår at Stortinget gir den sin tilslutning. Når jeg uttrykkelig nevner utenriksministeren og den norske delegasjon, er det fordi den spanske presse hovedsakelig har rettet sitt angrep mot utenriksministeren, i en rekke artikler forsøkt å latterliggjøre ham, og også å latterliggjøre den norske nasjon. Når jeg henviser til vedtaket av 12 desember 1946 som grunnlag for å innanke denne sak for generalsekretæren med anmodning om at spørsmålet tas opp til behandling av sikkerhetsrådet, er det *det* punktet i resolusjonen av 6 mars 1946 jeg sikter til, at hvis Franco ikke forsvinner innen en rimelig tid, sikkerhetsrådet da skal overveie de skritt som ansees nødvendige fra FN's side.

Utenriksminister Lange: Jeg tror ikke det har noen hensikt å oppta noen lang debatt her i komiteen i kveld. Vi får jo saken i Stortinget på torsdag.

Men når hr. Strand Johansen spør hvorfor ordlyden er forandret med hensyn til ønsket fra spansk side om chargé d'affaires, så er det jo av rent forhandlingstekniske grunner. En ting er hva man legger fram i et hemmelig møte til orientering for det norske Storting og det norske Stortings utenrikskomite, en ganske annen ting er hva man sier i et åpent møte når man vil holde igjen overfor et krav. Vil man akseptere kravet, så sier man at det er fremsatt så og så sterkt; vil man gjøre det lettere for den annen part å gå tilbake på det, så sier man det meget svakere. Det er ganske enkelt det hensynet som ligger bak den redaksjonsforandring som er gjort.

Med hensyn til hva Regjeringen vil i denne saken, skal jeg ikke oppta tiden her med å definere det, det tror jeg det skal være mulig for utenriksministeren å gjøre ganske klart i sitt innlegg i debatten i Stortinget på torsdag.

Utheim: Det var bare et enkelt spørsmål. Jeg forstår det så at denne sak nå skal komme opp i et åpent møte på torsdag. Er det da meningen at denne innstillingen som nå blir avgitt her i dag, skal offentliggjøres før det møtet?

Formannen: Nei, jeg tenker meg det slik at når saken kommer opp til behandling i lukket møte, vil jeg som ordfører i saken først foreslå at innstillingen behandles offentlig, og hvis da Stortinget er enig i det, vil det som står i innstillingen her, dermed være blitt et offentlig

dokument som kan benyttes i det offentlige møte, og i tillegg til det vil vi da få utenriksministerens innlegg.

Utheim: Jeg ville bare få klarhet over formalitetene her, og jeg er tilfreds med svaret.

Strand Johansen: Jeg stilte utenriksministeren et spørsmål til, og jeg hørte ikke at det ble gitt svar på det. Det var om hvorvidt Regjeringen i noen form har gitt noe som helst tilsagn om å bringe saken i orden.

Utenriksminister Lange: Selvfølgelig ikke.

Formannen: Da vil jeg anse komiteens behandling av denne sak som ferdig, og innstillingen som avgitt. Jeg takker komiteens medlemmer og Utenriksdepartementets tjenestemenn for den tålmodighet og utholdenhet som de alle har vist i denne sak.

Møtet hevet kl. 18.35.